והתניא הקובר את מתו: שלשה ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזירת שבעה, שמונה ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזרת שלשים ומגלח ערב הרגל אם לא גילח ערב הרגל אסור לגלח אחר הרגל, אבא שאול אומר מותר לגלח אחר הרגל - שכשם שמצות שלשה מבטלת גזירת שבעה כך מצות שבעה מבטלת גזרת שלשים. "שבעה" והאנן "שמונה" תנן? *קסבר אבא שאול מקצת היום ככולו ויום שביעי עולה לו לכאן ולכאן. *אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא הלכה כאבא שאול ומודים חכמים לאבא שאול בשחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל שמותר לגלח בערב שבת. כמאן אזלא הא דאמר רב עמרם אמר רב "אבל כיון שעמדו מנחמין מאצלו מותר ברחיצה" כמאן - כאבא שאול, אמר אביי הלכה כאבא שאול ביום שבעה ומודים חכמים לאבא שאול ביום שלשים דאמרינן מקצת היום ככולו. רבא אמר הלכה כאבא שאול ביום שלשים ואין הלכה כאבא שאול ביום שבעה. ונהרדעי אמרי הלכה כאבא שאול בזו ובזו *דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל. שלשים יום מנלן? יליף "פרע-פרע" מנזיר: כתיב הכא ראשיכם אל תפרעו וכתיב התם גדל פרע שער ראשו" מה להלן שלשים אף כאן שלשים, והתם מנלן? *אמר רב מתנה סתם נזירות = שלשים יום, מאי טעמא? אמר קרא קדוש יהיה "יהיה" בגימטריא = תלתין הוו. אמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודין בשחל שלישי שלו להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב, אמר רב נחמיה בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרב פפי ולרב פפא דיתבי וקאמרי הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע. איכא דאמרי אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף אשכחתינהו לרב פפי ולרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע דיתבי וקאמרי "הכל מודים שאם חל שלישי שלו להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב". בעא מיניה אביי (*מרבא) קברו ברגל: רגל עולה לו למנין שלשים או אין רגל עולה לו למנין שלשים? *למנין שבעה לא קמיבעיא לי דלא נהגא מצות שבעה ברגל כי קא מיבעיא לי למנין שלשים דקא נהגא מצות שלשים ברגל מאי? א"ל אינו עולה. *איתיביה הקובר את מתו שני ימים קודם הרגל - מונה חמשה ימים אחר הרגל ומלאכתו נעשית ע"י אחרים ועבדיו ושפחותיו עושים בצינעא בתוך ביתו ואין רבים מתעסקין עמו שכבר

תורה אור

והתניא. סייעתא: **שכשם** (א) שגזרת **שלשה מבטלת שבעה.** דכי קבר מתו שלשה ימים לפני הרגל אינו יושב לאחר הרגל כלום: **כך** (ב) גזרת **שבעה מבטלת גזרת שלשים.** דכי קבר מתו שבעה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזרת שלשים דאפילו לא גילח ערב הרגל מגלח אחר הרגל: **ויום** (ג) **שבעה עולה לכאן ולכאן.** דחשיב נמי שמיני: **כיון שעמדו מנחמים מאצלו.** היינו ביום ז': **כמאן כאבא שאול.** דאמר עולה לכאן ולכאן דחשיב נמי שמיני דמבטל ממנו גזרת שלשים: **ומודים הן לאבא שאול.** ביום שלשים לקבורת מתו דמותר לגלח דלא בעינן שלשים שלימין דאמרינן מקצת היום ככולו: **מנלן.** דשלשים יום אסור בגילוח: **ראשיכם אל תפרעו.** הא שאר אבלים חייבים משמע: **הכל מודים.** אפילו אבא שאול דאמר מקצת היום ככולו: **שאסור ברחיצה עד הערב.** דודאי שלש שלימין בעינן עד הערב ולערב רוחץ בצונן או ימתין עד חולו של מועד וירחץ בחמין: **למנין שבעה לא קמבעיא לי.** דודאי אינו עולה דודאי לא נהגא מצות שבעה ברגל דהא אינו אסור בנעילת הסנדל ואינו נוהג בכפיית המטה: **דהא נהגא מצות שלשים ברגל.** דהא ברגל נמי אסור בגיהוץ ובתספורת כשלשים: **ואין רבים מתעסקין עמו.** כלומר אין צריכין לנחמו אחר הרגל שכבר נחמוהו שבעה ימים ברגל:

כל

והתניא. בנוסחא הקובר את מתו כו'. הקשה בתוספות הרב אמאי לא קאמר כתנאי ורב ששת כאבא שאול ורב הונא כתנא קמא א] ושמא משום דברייתא מזכיר לשון בטלו וקאמר לדידיה ימים לא בטלו א"כ לא סבירא הברייתא כרב ששת דרב ששת קאמר ימים נמי בטלו משום דלשון בטלו משמע בכולו כן נראה לי: **הלכה** כאבא שאול. נראה דהלכה כמותו בכל מאי דפליג אתנא קמא בין 'במקצת היום ככולו' בין לענין 'אם לא גילח' מדלא מפליג בהלכה כאבא שאול במקצת היום ככולו ולא בגילוח הרי"ן בירושלמי מקשה לרבנן דאבא שאול מה בין יום שלשים ליום שמיני דקאמר מקצת היום ככולו ומגלח ערב הרגל ויום שלשים לא אמר מקצת היום ככולו שיהא מגלח בו ומשני משום כבוד הרגל התירו תדע *שהרי חל שמיני שלו בערב הרגל מגלח ערב הרגל ואילו חל שלשים בשבת אינו מגלח בערב שבת: **אתיא** פרע פרע מנזיר. יש שאומרים שאסור לאבל להיות סורק ראשו לאחר שבעה משום דאמרינן (נזיר דף מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ואנן ילפינן מנזיר ואין נראה כלל דהא בנזיר אסור ודאי שאפילו תלש שערו אסור אבל לענין אבילות שהוא משום יפוי לא ובשעת מעשה שאלתי ממורי ריב"א והתיר לי והר"ר יום טוב פירש כיון דקיימא לן מקצת יום שבעה ככולו ועולה לכאן ולכאן מקצת היום ככולו ויכול לגלח ביום עשרים ותשעה ב] ובתוספות הרב לא פירש כן דלא אמרינן שיהא יום שבעה לשני ימים לענין שלשים יום: **תלתין** הוו. ולצבר פלא דאמר בנזיר בפ"ק (דף ה.) נזיר להזיר כ"ט אסור שלשים שרי ונזירות הוא עשרים ותשעה יום לדידיה א"כ סבר על כרחך כדפירש אבא שאול מיהו יש לומר לכתחילה אינו מגלח בנזיר עד שלשים יום מדרבנן כדמשמע הכא ובירושלמי מקשה מן המשנה (שם דף טז.) דאמר גלח ביום שלשים יצא ומשני תמן לשעבר הכא מתחילה והיינו כדפירשית: **שאסור** ברחיצה עד הערב. פי' בקונטרס ולערב יכול לרחוץ גופו בצונן אי נמי פניו ידיו ורגליו אבל כל גופו בחמין לא דאסור לרחוץ בי"ט א"כ יש לפרש בחמי טבריא א"נ לשטוף מותר כדאי' פרק כירה (שבת דף לט: ושם) אי נמי בחמין שהוחמו בקרקע ואמר בפרק כירה מחלוקת בחמין שהוחמו בכלי וא"ת מאי שנא דלא אמרינן מקצת היום ככולו בשלישי ובשביעי לרבנן ובשביעי לאבא שאול שרינן על ידי מקצת היום ככולו וכי תימא משום דאפשר לרחוץ ביו"ט ולא יהא ניוול תינח רחילה אלא כיבוס מאי איכא למימר ואין נראה לר"י דכיבוס שרי בשלישי וי"ל דבאבילות שבעה חמיר טפי בה"ג מפרש הוא הדין רביעי וחמישי אסור עד הערב ע"כ פי' בתוספות והרי"ט פירש עד הערב היינו *מבערב י"ט ולאפוקי דלא שרי מן הבקר ונראה דהוא הדין בכיבוס מותר לערב מעי"ט ולפירושו נראה דשבעה קודם הרגל אליבא דרבנן מותר מבערב י"ט *ומדקאמר הכל מודים פירוש אפילו אבא שאול דשרי בשביעי מן הבקר הכא מודה לרבנן דלא שרי מן הבקר אלא יש לו דין שביעי לרבנן: **קברו** ברגל רגל עולה לו מן המנין שלשים או אינו עולה. פירש בתוספות דהוא הדין דמיבעיא לן בקברו שני ימים קודם הרגל וקשיא לן דהא בסמוך משמע דפשיטא בקברו שני ימים קודם הרגל דקאמרינן מאי לאו אסיפא לא ארישא משמע דברישא ניחא ליה ושמא היה הרב רוצה לומר דתרוייהו מיבעי ליה וכי פשיט בעי למיפשט הכל ומשני דלא תיפשוט הכל: **דלא** נוהגין מצות שבעה ברגל. ומיהו דברים שבצינעא נוהגין כדמשמע פ"ק דכתובות (דף ד. ושם) דקאמרינן כל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים מסייע ליה לרבי יוחנן וכן פירש הרב בשם רבו ממתני' מלי למיפשט דאינו עולה למנין שבעה דקתני מפסיקין ואין עולין ולכל הפחות איירי לענין שבעה ומיהו יש לומר דנותן טעם מנין לו פשוט דמתניתין איירי שאינו עולה למנין שבעה אימא לענין שלשים: **ומלאכתו** נעשית ע"י אחרים. אפילו בביתו אע"ג דאמר לעיל בפ"ב (דף יא:) היתה מלאכתו ביד אחרים בתוך ביתו אסור לעשות בבתיהם מותר וי"ל דהכא מיירי בדבר האבד:

שכבר

קג א ב ג מיי' פ"י מהלכות אבל הלכה ה ו ז טוש"ע י"ד סי' שצט סעיף ג:

קד ד מיי' שם פ"ט סמג עשין דרבנן ב טור ש"ע שם סי' שצה סעיף א:

קה ה מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה א סמג לאוין רב:

קו ו מיי' פ"י מהלכות אבל הלכה ז טוש"ע א"ח סי' תקמח סעיף י וטוש"ע י"ד סי' שצט סעיף ה:

שהרי כשחל שמיני שלו בשבת בערב הרגל מגלח ואילו חל שלשים כו' כצ"ל וכ"ה בירושלמי ור"ל אפי' אבא שאול ס"ל כן וא"כ מוכח דטעמא הוא משום כבוד הרגל. נעתק מחילופי גרסאות

רבינו חננאל

ומקשינן עליה והתניא הקובר את מתו קודם לרגל ג' ימים בטלה הימנו גזירת שבעה. ח' ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזירת שלשים ומגלח ערב הרגל א) אסור לגלח אחר הרגל. אבא שאול אומר אף מגלח אחר הרגל. שכשם שמצות שלשה מבטלת גזירת שבעה. כלומר כיון שקיים מצות אבלות דיי לו. כן מצות ז' מבטלת גזרת שלשים. ומקשינן כך מצות שבעה והאנן שמונה תנן. ופרקינן אבא שאול סבר מקצת היום ככולו ב) ויום השביעי עולה לו למנין שבעה. ושאר יום השביעי כולו עולה לו למנין שלשים. וכיון שקיים מצות שלשים במקצת היום דיי לו. ומגלח ערב הרגל ואם לא גילח ערב הרגל מגלח לאחר הרגל. ואמרו הלכתא כאבא שאול. קשיא לרב דאמר ימים לא בטלו. ג) ופריק רב כי קאמרינן הלכתא כאבא שאול בשבעה ואין צריך שמונה כרבנן דפליגי עליה. ומודים חכמים לאבא שאול ביום ל' שמקצת היום ככולו ואסיקנא הלכתא כאבא שאול בין ביום שביעי בין ביום שלשים דמקצת היום ככולו. והני מילי בתשלום שבעה ובתשלום שלשים. אבל בזמן שהרגל מפסיק האבלות לא כרב הונא בריה דרב יהושע. דאמר הכל מודים שאם חל שלישי שלו להיות ערב הרגל שאסור ברחיצה עד הערב. ואמרינן הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע. ד) בעא מיניה אביי מרבה קברו ברגל עולה לו הרגל למנין שלשים או לא. וודאי למנין שבעה אינו עולה דהא לא נהג ביה מצות אבלות דהא פח"ז נת"ר רשות כי תיבעי לך שלשים דהא קיים בה מצות גילוח שהיא מצות שלשים א"ל אין עולה לו אפילו למנין שלשים. ושקלינן וטרינן ודברים פשוטים הן. ומסקנא דשמעתא הלכה למעשה הנקבר אפילו שעה אחת קודם לרגל בטלה הימנו גזרת אבלות. אבל הנקבר ברגל לא חיילא עליה אבלות אלא אחר הרגל ונקים שבעת ימי אבלות מי"ט האחרון שהוא י"ט שני ואע"ג דלא נהיג ביה אבל עולה למנין שבעה ועצרת ור"ה ויוה"כ מפסיקין אבלות כרגלים כדפסיק רבינא. והלכתא

[נזיר טו.] מס' שמחות פ"ז ע"ש

[לעיל יז: פסחים ד. וש"נ]

לעיל יז.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שכשם שמצות שלשה מבטלת גזירת שבעה דכי קבר מתו: (ב) ד"ה כך מצות שבעה מבטלת: (ג) ד"ה ויום שביעי עולה:

לעיל יח. וש"נ עירובין מו.

ויקרא י

במדבר ו

נזיר ה. לט. תענית יז. [סנהדרין כב:]

[צ"ל מרבה]

[תוספתא פ"ב]

מבערב בערב י"ט כצ"ל

מבנה

ב' פסקי הלכה כאבא שאול ומודים חכמים

מקורות לאבלות שלשים ז'

נושא: לא אמרינן מקצת היום ככולו לגבי יום השלישי

נושא: הקובר מתו ברגל - האם הרגל עולה למנין ז'

מבנה רישא וסיפא

א) נראה דצ"ל ואם לא גילח ערב הרגל אסור לגלח וכו'. ב) אולי צ"ל ומקצת יום השביעי וכו'. ג) נראה מזה שהיה לו גירסא אחרת בסוגיין ולפי גרסא זו משמע דהלכה כרב בזה דימים לא בטלו ועי' ברמב"ן בתוה"א שהאריך להוכיח דהלכה כאב"ש בכולהו ע"ש. ד) והדין דאמרינן בגמרא דמודים חכמים לאב"ש כשחל שמיני שלו וכו' שמותר לגלח בע"ש כתבו רבינו להלן דף כג ע"ב ומש"כ שם בד' רבינו שמותר לגלח ביום ששי עס"ה וצ"ל בע"ש.

גליון הש"ס

גמ' למנין שבעה לא קמיבעיא לי דלא נהגא מצות שבעה ברגל. עי' לקמן דף כג ע"ב תוס' ד"ה יש אבילות בשבת: **תוס'** ד"ה שאסור ברחיצה וכו' ובשביעי לאבא שאול. נ"ל ובשמיני: **בא"ד** והרי"ט פירש וכו'. עי' לקמן דף כג ע"א תוס' ד"ה ואמר לאחותה: **ד"ה** ומלאכתו וכו' אע"ג דאמר לעיל. תמוה לי הא הכא מקילי' רק אחר שלמו ז' ימים מתחילת אבילות ולע"ג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה והתניא כו' ושמא משום דברייתא מזכיר לשון בטלו וקאמר לדידיה ימים לא בטלו כו'. כוונתם דמש"ה לא קאמר הש"ס כתנאי דניחא ליה למימר בלשון והתניא משום דמייתי סייעתא לר"ה ולאפוקי מר"ש דהא ר"ש פי' לשון בטלו דמתני' דמשמע בכולו ות"ק דברייתא נמי נקט לשון בטלו ואפ"ה קאמר דלא בטלו ימים וזה דלא כר"ש אלא כר"ה. ולזה נתכוון רש"י בד"ה והתניא סייעתא כנלע"ד ודו"ק. ובשו"ת מקום שמואל (סי' מא) הבין דברי התוס' על דרך רחוק ולפיכך כתבתי פה הנלע"ד. אחרי שנים רבות שכתבתי זה נדפס ספר יד דוד וראיתי שכוונתי לדעתו בזה והנלענ"ד: ב] בד"ה אתיא פרע פרע מנזיר וכו' ובתוספות הרב לא פירש כן. נ"ב וכן מורין דברי התוס' בדיבור הקודם בשם הירושלמי לאסור לגלח בע"ש שהוא כ"ט לאבילות שאסור לגלח ודלא כשו"ת האחרונים ז"ל שנשאו ראש להקל בזה. כי מי יקל ראשו נגד ירושלמי המפורש באתרא דלא פליג עליה תלמודא דידן ועיין שו"ת כרם שלמה סי' כח ובד"מ בי"ד סי' ש"ץ אות ד: